

بررسی سازوکار قیمت‌گذاری گاز طبیعی و تحولات آن

تاریخ انتشار: ۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۰

VCM
Study

www.vcmstudy.ir

چکیده

هر ساله در سراسر جهان حدود ۳.۹ تریلیون مترمکعب گاز طبیعی مصرف می‌شود (معادل ۱۰ میلیارد و ۶۸۴ میلیون متر مکعب در روز). روش‌های مختلفی برای قیمت‌گذاری گاز طبیعی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این روش‌ها را می‌توان به دو دسته کلی بازاری و تنظیمی دسته‌بندی کرد. روش‌های بازاری عبارتند از روش هم‌روندسازی با قیمت نفت (OPE)، روش رقابت بر پایه گاز (GOG)، روش مذاکره در انحصار دو جانبه (BIM) و روش مذاکره در انحصار دو جانبه (NET). روش‌های تنظیمی عبارتند از تعیین قیمت با توجه به هزینه تولید، انتقال و توزیع گاز طبیعی (RCS)، پرداخت یارانه مستقیم و تعیین قیمت کمتر از هزینه نهایی (RBC) و تعیین قیمت با توجه به ملاحظات اجتماعی و سیاسی (RSP). روش‌های GOG، OPE و RSP با سهم‌های ۴۸، ۱۸.۶ و ۱۳.۶ درصد از معاملات جهانی گاز، پرکاربردترین روش‌های قیمت‌گذاری گاز هستند. روش‌های RCS، GOG و RSP با ثبت رشد ۱۱۵۰، ۱.۲ و ۲۰.۴ درصدی طی سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۹، تنها رشدهای مثبت را در بین سایر روش‌ها ثبت کرده‌اند. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که نقش بازار در تعیین قیمت گاز طبیعی روز به روز افزایش خواهد یافت. این تغییر منجر به تحول نظام تخصیص گاز طبیعی به صنایع، نیروگاه، بخش خانگی و سایر بخش‌ها خواهد شد. در حالی که در نظام‌های تنظیمی تخصیص گاز طبیعی به بخش‌های مختلف از طریق مجوز کنترل می‌شود. برآوردها نشان می‌دهد که تراز گازی کشور در دو دهه پیش رو از شکنندگی برخوردار است، از این رو ضروری است سازوکار قیمت‌گذاری گاز طبیعی در کشور به نحوی اصلاح شود که اهداف زیر محقق شود:

- جذاب‌بودن سرمایه‌گذاری در توسعه میدان‌های گازی کشور
- رقابت بین بخش‌های متقاضی گاز طبیعی برای دریافت گاز طبیعی بر اساس قیمت
- زمینه‌سازی برای واردات گاز طبیعی در پیک‌های مصرف گاز طبیعی
- حفظ توان رقابت صنایع داخلی برای حضور در بازارهای بین‌المللی
- پایداری تأمین گاز مصرفی بخش خانگی

فهرست مطالب

.....	مقدمه	۴
.....	روش های بازاری	۵
.....	روش هم‌روندسازی با قیمت نفت (OPE)	۵
.....	روش رقابت بر پایه گاز (GOG)	۶
.....	روش مذاکره در انحصار دو جانبه (BIM)	۷
.....	روش مذاکره در انحصار دو جانبه (NET)	۸
.....	روش های تنظیم‌گری	۸
.....	روش تعیین قیمت با توجه به هزینه تولید، انتقال و توزیع گاز طبیعی (RCS)	۹
.....	روش پرداخت یارانه مستقیم و تعیین قیمت کمتر از هزینه نهایی (RBC)	۹
.....	روش تعیین قیمت با توجه به ملاحظات اجتماعی و سیاسی (RSP)	۱۰
.....	جمع بندی	۱۵

مقدمه

گاز طبیعی تولیدی از میدان‌های گازی مختلف، ترکیبات متفاوتی دارد؛ با این حال عمدتاً از متان تشکیل شده است. گاز طبیعی همراه با ناخالصی‌هایی نظیر نیتروژن، کربن دی‌اکسید، اکسیژن و هیدروژن سولفید است. گاز طبیعی یکی از پاک‌ترین سوخت‌های فسیلی است و با افزایش نگرانی‌های زیست‌محیطی در دهه‌های اخیر، مطلوبیت این حامل انرژی افزایش یافته است. با این حال هزینه‌بر بودن انتقال گاز طبیعی از محل تولید به مصرف‌کننده نهایی، مهم‌ترین عامل محدودکننده تجارت این حامل انرژی است. گاز طبیعی را می‌توان از طریق خط لوله و یا به صورت گاز طبیعی مایع‌شده (LNG) با کشتی‌های مخصوص حمل نمود. استفاده از کشتی برای انتقال گازی طبیعی توانسته هزینه انتقال در مسافت‌های طولانی (بیش از ۱۰۰۰ کیلومتر) را نسبت به خط لوله کاهش داده و ارزش‌گذاری این حامل انرژی را با تحولات مهمی روبرو سازد. در این گزارش به بررسی سازوکار قیمت‌گذاری گاز طبیعی و تحولات آن پرداخته می‌شود. هر ساله در سراسر جهان حدود ۳.۹ تریلیون مترمکعب گاز طبیعی مصرف می‌شود (معادل ۱۰ میلیارد و ۶۸۴ میلیون متر مکعب در روز)^۱. روش‌های مختلفی برای قیمت‌گذاری گاز طبیعی مورد استفاده قرار می‌گیرد. برخی از روش‌ها در تجارت بین‌المللی این حامل انرژی بیش‌تر مورد توجه است و برخی در معاملات درون یک کشور رواج بیش‌تری دارد. در ادامه ضمن آشنایی با روش‌های مورد استفاده در قیمت‌گذاری گاز طبیعی، روندهای آن بررسی می‌شود. اهم روش‌های قیمت‌گذاری در شکل ۱ مشخص است.

انواع روش‌های قیمت‌گذاری گاز طبیعی

شکل ۱. اهم روش‌های قیمت‌گذاری گاز طبیعی

^۱ BP Statistical Review of World Energy, June 2020

روش‌های بازاری

روش هم‌روندسازی با قیمت نفت (OPE²)

این سازوکار قیمت‌گذاری گاز طبیعی، روش اصلی قیمت‌گذاری در قاره آسیا و تا حدودی در قاره اروپا است. معمولاً این روش از دو جزء قیمت پایه و جزء متغیر تشکیل می‌شود. جزء متغیر در آسیا به قیمت نفت خام و در اروپا به سوخت‌های رقیب مانند گازوئیل، مازوت، زغالسنگ و یا قیمت برق وابسته است. در صورت تغییر در قیمت نفت خام و یا سوخت‌های رقیب، قیمت گاز با توجه به ضرایب مورد توافق اصلاح می‌شود.

در سال ۲۰۱۹ حدود ۱۸.۶٪ از مصرف سالانه گاز طبیعی (۷۳۶ میلیارد مترمکعب) با استفاده از روش OPE معامله شده است.^۳ این درحالی است که در سال ۲۰۰۵ حدود ۲۴٪ از گاز طبیعی (۶۹۳ میلیارد مترمکعب) با این روش قیمت‌گذاری شده است. همان‌طور که در شکل ۲ مشخص است سهم روش OPE در قیمت‌گذاری گاز طبیعی در طول سال‌های گذشته کاهش یافته است. این روش قیمت‌گذاری در سراسر جهان به جزء آمریکای شمالی استفاده می‌شود. عمدتاً روش OPE در قاره آسیا، اقیانوسیه و اروپا کاربرد دارد. حدود ۳۹.۵٪ از حجم گاز طبیعی که در سال ۲۰۱۹ با روش OPE قیمت‌گذاری شده‌اند (معادل ۲۹۰ میلیارد مترمکعب)، در آسیا مصرف شده است. اقیانوسیه و اروپا به ترتیب با سهم ۳۳.۸٪ و ۱۶٪ به ترتیب معادل ۲۴۸ و ۱۱۸ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۱۹ در مراتب بعدی قرار دارند.

سهم روش OPE از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

Source: IGU Database & VCMStudy Analytics

VCMStudy.ir

شکل ۲. سهم روش OPE از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

² Oil Price Escalation

^۳ این معاملات شامل خرید و فروش گاز طبیعی در هر کشور و تجارت بین‌المللی است.

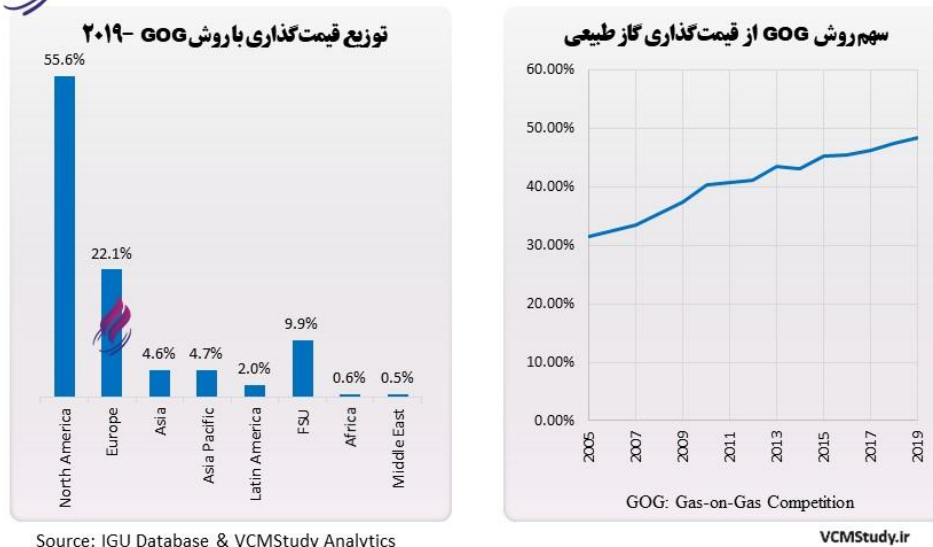
روش رقابت بر پایه گاز (GOG⁴)

در این سازوکار قیمت از طریق تعامل عرضه و تقاضای گاز طبیعی تعیین می‌شود و این حامل انرژی در دوره‌های مختلف (روزانه، ماهانه، سالانه یا دوره‌های دیگر) معامله می‌شود. این روش قیمت‌گذاری، سازوکار غالب قیمت‌گذاری در ایالات متحده، انگلیس و شمال غربی اروپا است. قیمت در هاب‌هایی مانند Henry Hub در آمریکا و NBP در انگلیس بر این اساس تعیین می‌شود. این روش قیمت‌گذاری در دهه اخیر مورد توجه قرار گرفته است.

در سال ۲۰۰۵ حدود ۳۴٪ از گاز طبیعی مصرفی (۸۹۷ میلیارد متر مکعب) با روش GOG قیمت‌گذاری شده بود. این روش در سال‌های بعد مورد توجه خریداران و فروشندگان گاز طبیعی قرار گرفت و بیش از ۴۸٪ از گاز طبیعی در سال ۲۰۱۹ معادل ۱۹۲۸ میلیارد متر مکعب با این روش قیمت‌گذاری شد. روند این تغییر در شکل ۳ به تصویر کشیده شده است.

روش GOG در سراسر دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد اما در آمریکای شمالی و اروپا رواج بیشتری دارد. حدود ۵۶٪ از حجم گاز طبیعی که در سال ۲۰۱۹ با روش GOG قیمت‌گذاری شده‌اند (معادل ۱۰۷۲ میلیارد متر مکعب)، در آمریکای شمالی مصرف شده است. قاره اروپا با سهم ۲۲٪ معادل ۴۲۵ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۱۹ در رتبه بعدی قرار دارد.

سهم روش GOG از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

شکل ۳. سهم روش GOG از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

⁴ Gas-on-Gas Competition

روش مذاکره در انحصار دو جانبه (BIM⁵)

این روش، شیوه متداول قیمت‌گذاری گاز طبیعی در «بلوک شرق» سابق از جمله اتحاد جماهیر شوروی سابق (FSU) و اروپای مرکزی و شرقی بود. قیمت گاز طبیعی برای یک دوره زمانی - معمولاً یک سال - از طریق مذاکرات دو جانبه در سطح دولت‌ها تعیین می‌شد. این نوع مبادلات گاز طبیعی اغلب با مشارکت دولت‌ها در احداث خطوط لوله و یا سرمایه‌گذاری در توسعه میادین گازی همراه بود و بخشی از پرداختی به فروشندگان گاز از طریق ارائه خدمات یادشده صورت می‌گرفت. نمونه‌هایی از قیمت‌گذاری گاز طبیعی با استفاده از این روش، هنوز در کشورهای یافت می‌شود که یک تأمین‌کننده غالب (مانند شرکت ملی نفت) با یک یا چند خریدار مسلط روبرو است.

در سال ۲۰۱۹ حدود ۳.۳٪ از گاز طبیعی مصرفی (۱۳۰ میلیارد متر مکعب) با روش BIM قیمت‌گذاری شده است. تغییر سهم این روش در قیمت‌گذاری گاز طبیعی در شکل ۴ مشخص شده است. در سال ۲۰۱۹ حدود ۶۰٪ از ۱۳۰ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی که با روش BIM قیمت‌گذاری می‌شود به منطقه خاورمیانه (قطر، امارات، فلسطین اشغالی، عراق) اختصاص دارد. پس از آن منطقه شوروی سابق (کشورهای واردکننده گاز از روسیه) با سهم ۲۵ درصدی قرار دارد.

سهم روش BIM از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

شکل ۴. سهم روش BIM از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

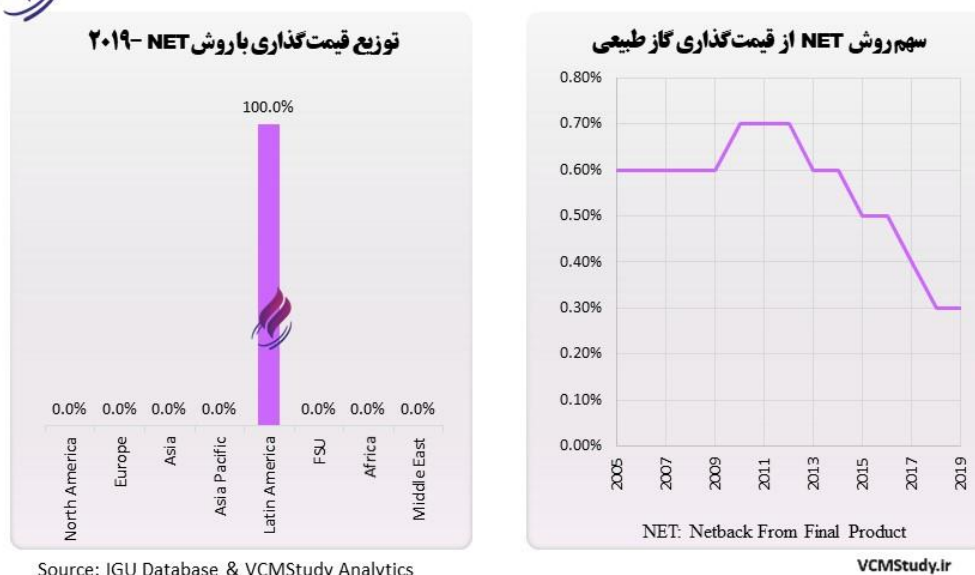
⁵ Bilateral Monopoly

روش مذاکره در انحصار دو جانبه (NET⁶)

در این روش فروشنده گاز طبیعی، قیمت این حامل را بر اساس محصول تولیدی خریدار قیمت‌گذاری می‌کند. به عنوان مثال قیمت گاز طبیعی که به یک نیروگاه فروخته می‌شود، تابعی از قیمت برق خواهد بود که قیمت آن حامل در بازار برق و در رقابت با نیروگاه‌های دیگر (بادی، خورشیدی، هسته‌ای و غیره) تعیین می‌شود. این روش قیمت‌گذاری در صنایع بزرگی کاربرد دارد که از گاز طبیعی به عنوان سوخت و یا خوراک استفاده می‌کنند.

این روش قیمت‌گذاری سهم ناچیزی در قیمت‌گذاری گاز طبیعی دارد. در سال ۲۰۱۹، صرفاً ۱۳ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی در آمریکای لاتین (کشور ترینیداد) با روش NET قیمت‌گذاری شده است.

سهم روش NET از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

شکل ۵. سهم روش NET از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

روش‌های تنظیم‌گری

سه رویکرد مهم در این روش تعیین قیمت گاز طبیعی وجود دارد. دولت یا تنظیم‌گر می‌تواند با انتخاب یکی از رویکردهای زیر قیمت گاز طبیعی را تعیین نماید:

⁶ Netback From Final Product

روش تعیین قیمت با توجه به هزینه تولید، انتقال و توزیع گاز طبیعی (RCS^۷)

در این رویکرد معمولاً نهاد تنظیم‌گر قیمت گاز طبیعی را اعلام می‌کند. قیمت گاز طبیعی به نحوی خواهد بود که اصل سرمایه‌گذاری و سود معقولی نصیب فروشنده شود.

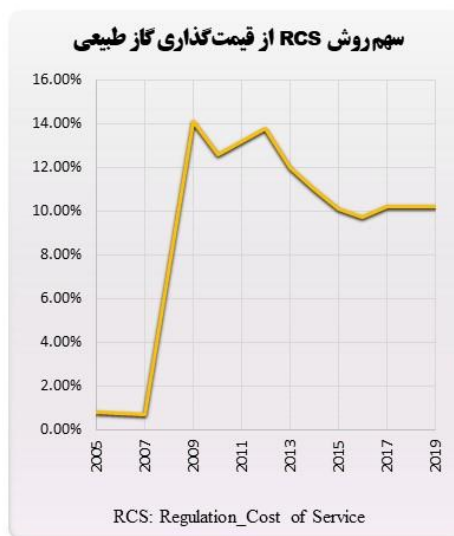
مجموع گاز طبیعی که با روش RCS در سال ۲۰۱۹ قیمت‌گذاری شده است حدود ۴۰۷ میلیارد مترمکعب (۱۰٪ از گاز مصرفی جهان) است که عمدتاً در شوروی سابق (روسیه و آذربایجان) و آسیا (چین و بنگلادش) و پس از آن آسیا اقیانوسیه (مالزی) و آفریقا (مصر و نیجریه) قرار دارد.

سهم روش RCS از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

Source: IGU Database & VCMStudy Analytics

VCMStudy.ir

شکل ۶. هم روش RCS از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

روش پرداخت یارانه مستقیم و تعیین قیمت کمتر از هزینه نهایی (RBC^۸)

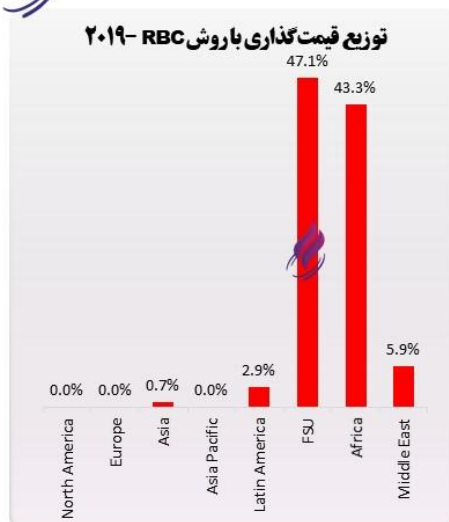
در این رویکرد قیمت گاز طبیعی توسط دولت تعیین می‌شود و شرکت دولتی فروشنده گاز طبیعی است. قیمت گاز طبیعی در این رویکرد برابر با کمینه هزینه نهایی (Marginal Cost) و یا کمتر از آن خواهد بود. این روش در کشورهای قزاقستان، ترکمنستان، ازبکستان، مصر، الجزایر و ونزوئلا مورد استفاده قرار می‌گیرد. در سال‌های اخیر کشورهای مختلف تلاش کرده‌اند با اصلاح ساختار بخش انرژی از به کارگیری این روش اجتناب نمایند. این روند در شکل ۷ مشخص است.

⁷ Regulation_Cost of Service

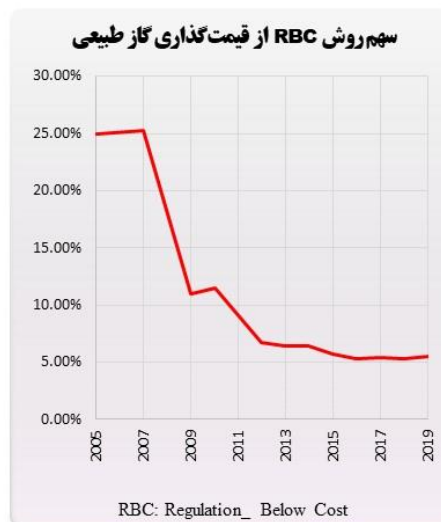
⁸ Regulation_Below Cost

سهم روش RBC از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

Source: IGU Database & VCMStudy Analytics

VCMStudy.ir

شکل ۷. سهم روش RBC از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

روش تعیین قیمت با توجه به ملاحظات اجتماعی و سیاسی (RSP^۹)

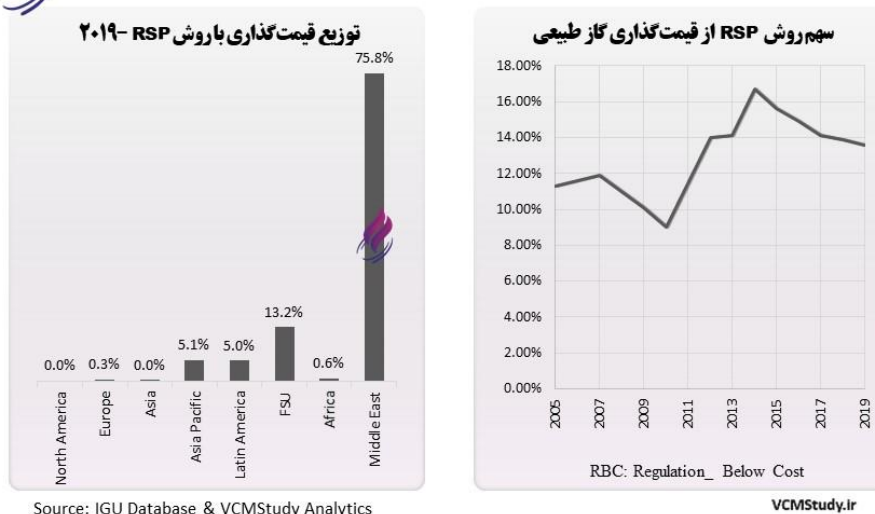
دولت‌ها ممکن است با توجه به درکی که از وضعیت جامعه دارند، قیمت گاز طبیعی را کمتر از هزینه متوسط زنجیره تولید تا توزیع گاز طبیعی تعیین نمایند. در این رویکرد معمولاً شرکت فروشنده گاز طبیعی، شرکتی دولتی است و قیمت گاز طبیعی کمتر از کمینه هزینه نهایی تعیین نمی‌شود. در واقع قیمت گاز طبیعی ما بین دو رویکرد «الف» و «ب» خواهد بود.

در سال ۲۰۰۵ حدود ۱۱.۳٪ از گاز طبیعی مصرفی جهان (۳۲۳ میلیارد متر مکعب) با روش RSP قیمت‌گذاری شده بود. سهم این روش در سال‌های بعد با اندکی رشد به ۱۳.۶٪ معادل ۵۴۱ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۱۹ رسید. روند این تغییر در شکل ۸ به تصویر کشیده شده است.

در سال ۲۰۱۹ حدود ۷۶٪ از گاز طبیعی که با روش RSP قیمت‌گذاری می‌شود به منطقه خاورمیانه (ایران، عربستان سعودی، امارات و عمان) اختصاص دارد. پس از آن منطقه شوروی سابق (روسیه و اوکراین) با سهم ۱۳.۲ درصدی قرار دارد. این روش در کشورهای آرژانتین، بولیوی، پرو و اندونزی نیز استفاده می‌شود.

⁹ Regulation_Social and Politica

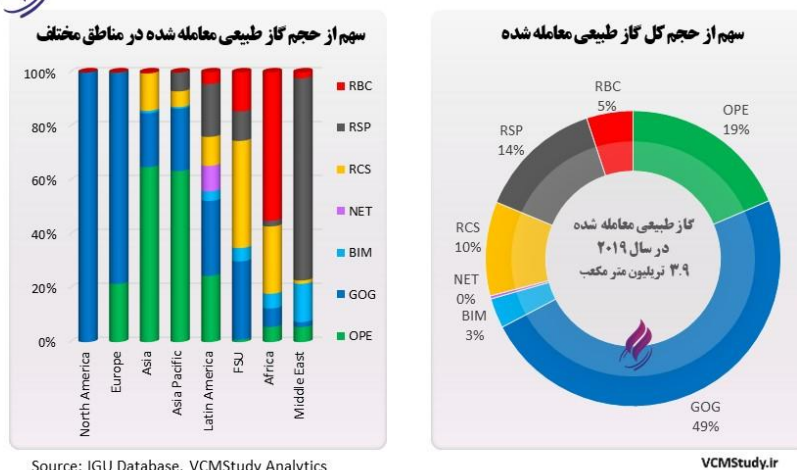
سهم روش RSP از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

شکل ۸. سهم روش RSP از قیمت‌گذاری گاز طبیعی و توزیع آن در مناطق مختلف جهان

با توجه به شکل ۹ و مطالب ارائه شده، مشاهده می‌شود که تقریباً نیمی از گاز طبیعی که مصرف‌کنندگان در سال ۲۰۱۹ خریداری کرده‌اند و در بخش‌های مختلف به مصرف رسیده است، از طریق روش GOG قیمت‌گذاری شده است. از سوی دیگر ۱۹٪ از گاز مصرفی در سال ۲۰۱۹ از طریق روش OPE قیمت‌گذاری شده‌اند. این دو روش در اکثر مبادلات بین‌المللی گاز طبیعی مورد استفاده قرار می‌گیرد. شکل ۹ سهم هر یک از روش‌های یاد شده در معاملات گاز طبیعی را نشان می‌دهد.

سهم روش‌های قیمت‌گذاری از حجم معاملات (داخلی و بین‌المللی) گاز طبیعی - ۲۰۱۹

شکل ۹. سهم روش‌های قیمت‌گذاری از حجم معاملات (داخلی و بین‌المللی) گاز طبیعی - ۲۰۱۹

همان‌طور که در شکل ۱۰ مشخص است، طی دوره ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۹، روش OPE با ۶٪ کاهش، GOG با ۱۷٪ افزایش، BIM با ۲۵٪ کاهش، RCS با ۹٪ افزایش، RSP با ۲۵٪ افزایش و RBC با ۱۹٫۵٪ کاهش همراه شده است. از نظر حجمی، روش OPE با اندکی افزایش در حدود ۴۳ میلیارد متر مکعب روبرو بوده است، در حالی که GOG بیش از دو برابر شد. روش‌های BIM و NET نیز اندکی کاهش یافتند. روش‌های RCS، RSP و RBC مجموعاً حدود ۱۰۰ میلیارد مترمکعب حجم خود را افزایش دادند.

مقایسه انواع روش‌های قیمت‌گذاری گاز طبیعی

نام روش	سهم در سال ۲۰۰۵ (%)	سهم در سال ۲۰۱۹ (%)	میزان رشد (%)
OPE	۲۴	۱۸٫۶	-۲۲٫۵
GOG	۳۴	۴۸	+۴۱٫۲
BIM	۵٫۸	۳٫۳	-۴۳٫۱
NET	۰٫۶	۰٫۳	-۵۰٫۰
RCS	۰٫۸	۱۰	+۱۱۵۰٫۰
RBC	۲۵	۵٫۵	-۷۸٫۰
RSP	۱۱٫۳	۱۳٫۶	+۲۰٫۴

VCMStudy.ir

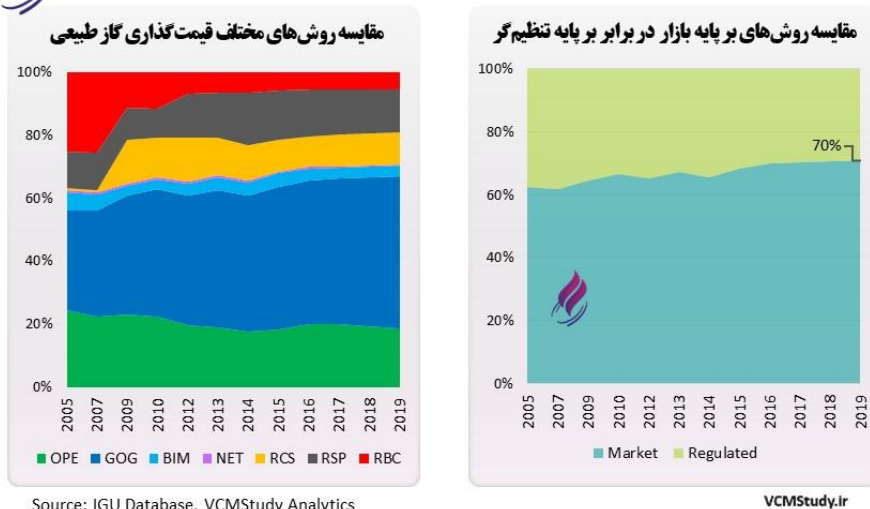
شکل ۱۰. مقایسه انواع روش‌های قیمت‌گذاری گاز طبیعی

روش‌های قیمت‌گذاری را می‌توان به دو دسته کلی‌تر تقسیم کرد:

- قیمت‌گذاری «بازاری» شامل OPE، GOG، BIM و NET؛
- قیمت‌گذاری «تنظیمی» شامل RCS، RSP، RBC.

قیمت‌گذاری «بازاری» از ۶۲٪ در سال ۲۰۰۵ به ۷۰٪ در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است و در مقابل قیمت‌گذاری «تنظیمی» از ۳۸٪ در سال ۲۰۰۵ به ۳۰٪ در سال ۲۰۱۹ کاهش یافته است. شکل ۱۱- این روند را نشان می‌دهد. تغییر در روش قیمت‌گذاری در کشورهای روسیه، آرژانتین، نیجریه، چین و هند مهم‌ترین عامل رشد قیمت‌گذاری بازاری است.

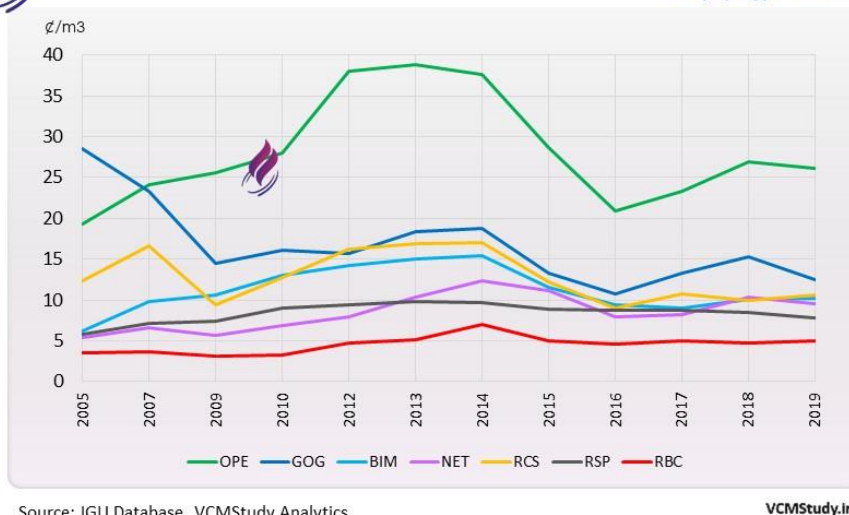
روند تغییرات سهم روش‌های قیمت‌گذاری از حجم معاملات (داخلی و بین‌المللی) گاز طبیعی

شکل ۱۱. روند تغییرات سهم روش‌های قیمت‌گذاری از حجم معاملات (داخلی و بین‌المللی) گاز طبیعی

بدیهی است که قیمت گاز طبیعی در زمان‌های مختلف تغییر نماید. شکل ۱۲ تغییرات قیمت گاز طبیعی در ازای به‌کارگیری روش‌های قیمت‌گذاری را نشان می‌دهد. قیمت گاز طبیعی در روش OPE بالاتر از سایر روش‌ها و در محدوده ۲۰ تا ۴۰ سنت به ازای هر مترمکعب در نوسان است. در سایر روش‌های قیمت‌گذاری، قیمت گاز طبیعی نزدیک به هم و کمتر از ۱۵ سنت به ازای هر مترمکعب است.

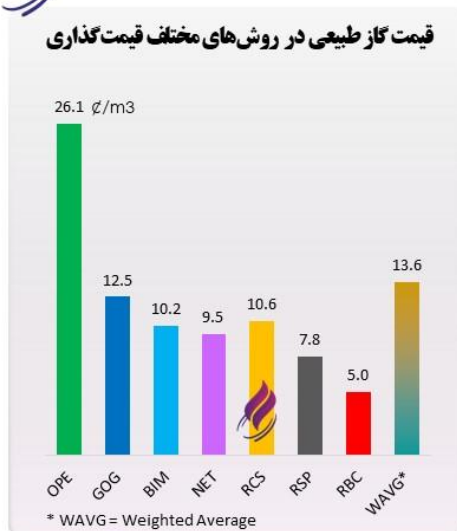
تاریخچه قیمت در روش‌های مختلف قیمت‌گذاری گاز طبیعی

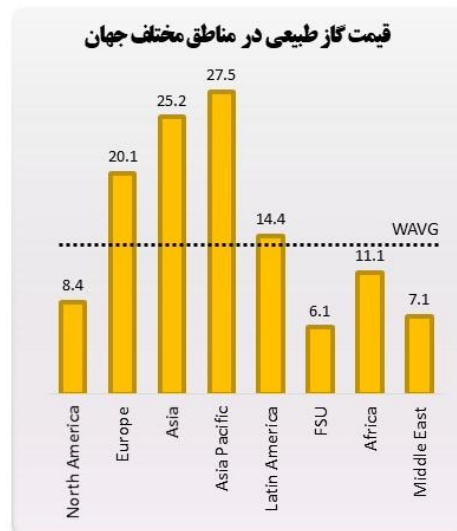
شکل ۱۲. تاریخچه قیمت در روش‌های قیمت‌گذاری گاز طبیعی

قیمت گاز طبیعی در مناطق مختلف جغرافیایی و در ازای به کارگیری روش‌های مختلف قیمت‌گذاری مقادیر متفاوتی را نشان می‌دهد. این تفاوت قیمت در شکل ۱۳ به تصویر کشیده شده است. در سال ۲۰۱۹ قیمت گاز طبیعی در اقیانوسیه به طور متوسط در حدود ۲۷.۵ سنت و در آسیا به طور متوسط کمی بیشتر از ۲۵ سنت به ازای هر مترمکعب بود (روش OPE مکانیسم اصلی قیمت‌گذاری در هر دو منطقه است). اما قیمت گاز طبیعی در اروپا به طور قابل توجهی پایین‌تر از آسیا و اقیانوسیه و در حدود ۲۰ سنت به ازای هر مترمکعب بود. در حالی که قیمت گاز طبیعی در آسیا، اقیانوسیه و اروپا بالاتر از میانگین جهانی (۱۳.۶ سنت) است، قیمت در سایر نقاط در محدوده قیمت میانگین و یا کمتر از آن به ثبت رسیده است.

تفاوت قیمت گاز طبیعی در روش‌های قیمت‌گذاری و در مناطق مختلف جهان - ۲۰۱۹

Source: IGU Database, VCMStudy Analytics

VCMStudy.ir

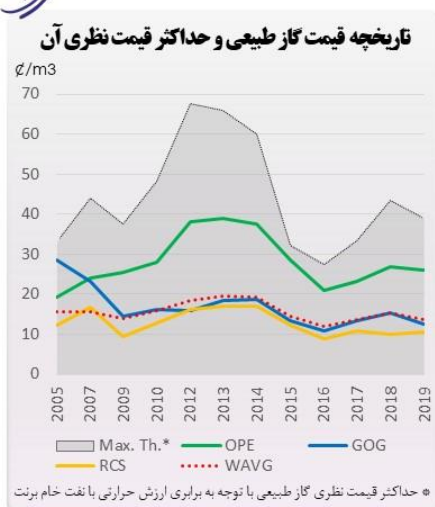
شکل ۱۳. تفاوت قیمت گاز طبیعی در روش‌های قیمت‌گذاری و در مناطق مختلف جهان - ۲۰۱۹

در قیمت‌های فعلی گاز طبیعی ارزش یک واحد حرارت تولید شده به واسطه سوختن گاز طبیعی و نفت خام برابر نیست. در صورتی که ارزش یک واحد حرارت گاز طبیعی و نفت خام برابر باشد، حداکثر مقدار قیمت گاز طبیعی از منظر نظری است. همان‌طور که در شکل ۱۴ مشاهده می‌شود قیمت گاز طبیعی در روش‌های مختلف در بازه ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۹ کمتر از حداکثر مقدار نظری بوده است. در سال ۲۰۱۹ قیمت گاز طبیعی به روش OPE، ۶۷٪ حداکثر قیمت نظری به ثبت رسیده است. این قیمت در روش GOG و RCS به ترتیب ۳۲٪ و ۲۷٪ است. اما به طور متوسط در سال ۲۰۱۹ هر مترمکعب گاز طبیعی کمی کمتر از ۳۵٪ از حداکثر ارزش نظری خود معامله شده است.

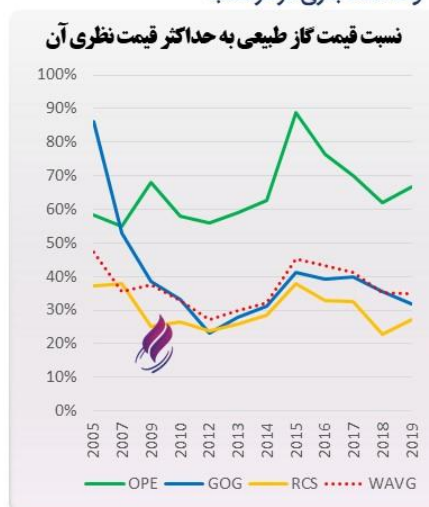

مقایسه ارزش نظری گاز طبیعی و قیمت آن در روش‌های منتخب

واحد: سنت به ازای هر مترمکعب

Source: IGU Database, VCMStudy Analytics

VCMStudy.ir

شکل ۱۴. مقایسه ارزش نظری گاز طبیعی و قیمت آن در روش‌های منتخب

جمع بندی

مرکز مطالعات زنجیره ارزش معتقد است همان طور که نقش بازار در تعیین قیمت گاز طبیعی روز به روز افزایش خواهد یافت. این تغییر منجر به تحول نظام تخصیص گاز طبیعی به صنایع، نیروگاه، بخش خانگی و سایر بخش‌ها خواهد شد. در حالی که در نظام‌های تنظیمی تخصیص گاز طبیعی به بخش‌های مختلف از طریق مجوز کنترل می‌شود. در نظام بازاری، قیمت مهم‌ترین معیار تخصیص خواهد بود. به عبارت دیگر هر بخش به میزانی که بتواند قیمت گاز طبیعی را بپذیرد، متقاضی این حامل خواهد بود.

برآوردها نشان می‌دهد که تراز گازی کشور در دو دهه پیش رو منفی است، از این رو ضروری است سازوکار قیمت‌گذاری گاز طبیعی در کشور به نحوی اصلاح شود که اهداف زیر محقق شود:

- جذاب‌بودن سرمایه‌گذاری در توسعه میادین گازی کشور
- رقابت بین بخش‌های متقاضی گاز طبیعی برای دریافت گاز طبیعی بر اساس قیمت
- زمینه‌سازی برای واردات گاز طبیعی در پیک‌های مصرف گاز طبیعی
- حفظ توان رقابت صنایع داخلی برای حضور در بازارهای بین‌المللی
- پایداری تأمین گاز مصرفی بخش خانگی

مرکز مطالعات زنجیره ارزش معتقد است که دستیابی به اهداف اشاره شده از طریق به کارگیری روش GOG ممکن خواهد بود. پیشنهاد می‌شود در کوتاه‌مدت مصرف بخش‌های صنایع عمده، پتروشیمی و نیروگاه از طریق رقابت در بازار گاز تأمین شود و در بلندمدت تقاضای بخش خانگی از طریق شرکت‌های توزیع استانی در این بازار وارد شود.

www.vcmstudy.ir